

Hieman hupaisa tyyppi

JUHA PARTANEN

Ylen ahkera kirjoittaja, emeritusprofessori Pertti Hemánus, kaikkien tiedotusoppia opiskelien tuntema Eno, on julkaissut muistelmiaan. Kirjan esipuheessa hän kertoo luopuneensa vuosikymmeniä kestäneestä itsetensuurista. Lukija voi havaita hänen toisinaan harrastavan myös itseironiaa. Lukijan ei ole tosin aina helppoa tietää, milloin se on tahallista ja milloin tahatonta.

Kirjan ensimmäinen kolmannes käsittelee kirjoittajan elämänhistoriaa. Loput on omistettu tekijän mietteille tästä maailmasta, tästä maasta ja perimmäisistä kysymyksistä.

Olen itse lähtöisin monissa suhteissa samanlaisista olosuhteista kuin Hemánus ja samoin kuin hän asunut kouluaikani kortteerissa vieraalla paikkakunnalla. Siksi en osaa olla sympatiaseeraamatta Hemánuksen kuvausta omasta elämänhistoriastaan. Yleisesti lienee totta se, mitä Dan Simmons sanoo, että ”sisäpuolelta tarkasteltuna historia on aina pimeässä ruuansulatusjärjestelmässä tapahtuva sekasotku, hyvin erilainen kuin se helposti tunnistettava lehmä, jota historioitsijat tarkastelevat kaukaa”. Tässä tapauksessa se ei kuitenkaan ihan pidä paikkaansa. Meidän elämämme on ratkaisevilta osiltaan osunut onnekkaasti aikakauteen, jota englantilainen historioitsija Eric Hobsbawm on kutsunut ihmiskunnan kultaisiksi vuosiksi, ja se on

muovannut elämämme yleiset piirteet. Nelikymmenluvun lopulta seitsenkymmenluvun alkuun maailma ja tämä maa vaurastuivat ennennäkemätöntä vauhtia, koulutustaso kohosi, korkeakoulut ja kulttuurilaitokset laajenivat. Toki elinkeinorakenteen murros ja raju kaupungistuminen toivat osalle väestöstä vaikeita sopeutumiso ongelmia, mutta monille meistä tämä aikakausi tarjosi historiallisesti ainutlaatuisen mahdollisuuden sosiaaliseen nousuun. Hemánukselle ja minulle Suomi on näyttänyt ystävälliset äidinkasvonsa.

Eikä Hemánus peittelekään tyytyväisyyttään. Elämään on sisältynyt kiinnostavia ja haasteellisia työtehtäviä, turvallista oloa, kirjoittamisen iloa ja jatkuvaa pientä vaurastumista. Ahkeruus, kunnollisuus ja saituutta hipova säästäväisyys (mutta tietenkin myös takavuosisien inflaatio ja asuntolainakorkojen verovähennykset) ovat antaneet Hemánukselle osallistumisoikeuden viiden asunto-osakeyhtiön yhtiökokouksiin. Kipeämpiä tunteita tähän elämänkulkuun ovat tuoneet koulu- ja opiskeluajan kirvelevä köyhyys ja estoinen seksuaalisuus, joka on johtanut epäonnistuneisiin naisuuhteisiin, ja jossakin vaiheessa suhde alkoholiin näyttää antaneen miettimisen aihetta kirjoittajalle. Mutta nämä ovat ohitettuja asioita. Nykyisen elämänsä läheisistä ihmisistä Hemánus kirjoittaa kau niisti.

Pertti Hemánus
Väärä vakaumus
Jyväskylä: Atena-
Kustannus Oy, 2002
283 s.

Isompi osa kirjaa sisältää kuitenkin Hemánuksen kannanottoja ja mielipiteitä politiikasta ja taloudesta, hieman akateemisella varovaisuudella höystettynä. Niihin ovat lyöneet leimansa itse koetut tuiverrukset Tampereen yliopiston ja Yleisradion ympärillä. Hemánuksen tavasta käsitellä näitä asioita en osaa innostua. Uusliberalismin, kapitalistien ahneuden, Yhdysvaltain poliittisen järjestelmän ja valtamedian kritiikki on tuttua tavaraa suomalaisessakin julkisuudessa, joskus jopa valtamediassa itsessään, eikä Hemánus tuo siihen mitään uutta. Pahimmillaan teksti on tahmeaa jaarittelua ja inttamista, mikä saa lukijan kaipaamaan nuoremman kirjoittajapolven tykitystä. Minua tosiaan häiritsee Hemánuksen into puhua ”demokratiasta” ja ”kapitalismista” lainausmerkkeihin sijoitettuna. Se on hänen mielestään paras tapa kuvata ilmiöiden vääristymistä ihanteistaan eli ”harjoittaa immanenttia kritiikkiä”. Minusta tämä on pikemmin laiskaa journalismia. Asioita ei tarvitse täsmentää, lukija voi sijoittaa lainausmerkkeihin omat mielikuvansa. Ei ole tarvinnut ruveta ajattelemaan.

Jugoslavian liittovaltion hajoamisella on hänen mukaansa suora yhteys makrotaloudelliseen jälleenrakennusohjelmaan, jonka Belgradin hallitukselle määräsivät sen ulkomaiset velkojat. Sisällissodan taloudelliset ja sosiaaliset syyt on tarkoin kätkeyty. Saksan ja Yhdysvaltojen strategia etuja ei mainita maailmanlaajuisessa tiedonvälityksessä. "Taloustalouden tuho mukaan lukien tuotantopääoman valta, markkinoiden laajentaminen ja 'reviirikampailu' Balkanilla ovat konfliktin todellinen syy", Chossudovsky kirjoittaa.

Mitä sitten pitää tehdä?

Chossudovskyn mukaan politiikkojen ja kansainvälisten virkailijoiden yhteydet vahvoihin rahaintresseihin täytyy paljastaa. Taloustalouden ja sen johto- ja omistusrakenteet täytyy demokratoida. Omistamisen ja yksityisen vaurauden räikeä keskittyminen täytyy kyseenalaistaa. Rahoitusmarkkinat on tehtävä vaarattomiksi, keinottelu on jäädytettävä ja rahanpesu pysäytettävä. Veroparatiiseihin ja ulkomaisiin pankkeihin perustuva järjestelmä on purettava. On jaettava uudelleen tuloja ja vaurautta, palautettava perustuottajien oikeudet ja rakennettava hy-

vinvointivaltio uudelleen.

"Meidän tulee kuitenkin ymmärtää, että länsimainen sotilas- ja turvallisuuskoneisto hyväksyy ja kannattaa valtaapitäviä talous- ja rahoituspiirejä – eli sotilasvoiman kasaaminen ja käyttö saat- taa 'vapaakaupan' voimaan. Pentagonon on Wall Streetin 'lain koura'; Nato sovittaa sotilasoperaatio- ionsa yhteen Maailmanpankin ja IMF:n toiminnan kanssa, jonka avulla sekaannutaan jon- kin maan politiikkaan ja päin- vastoin", Chossudovsky kirjoit- taa. Hänen mielestään ihmisten on yhdistytävä maailmanlaajui- sesti kamppailemaan köyhyyden poistamisen ja kestävästä maail- manrauhan puolesta uutta glo- baalia taloustalouden vastaan.

Julkinen valta pelastaa barbarialta?

Chossudovskyn kirja on rankkaa luettavaa, tiiviydessään rankem- paa kuin esimerkiksi Eric Hobs- bawmin "Äärimmäisyyksien ai- ka"(1914–1991), joka pitää 1900-lukua verenhimoisimpana vuosisatana, mistä meillä on tie- toa. Hobsbawm näkee sotien suuntautuneen entistä enem- män valtioiden taloutta ja inf- rastruktuuria sekä siviiliväestöä vastaan. Hän pohtiikin, olem- meko palaamassa tasolle, jota

1800-luvulla eläneet esi-isämme olisivat kutsuneet barbaarisiksi.

Myös Hobsbawm käsittelee rikkaiden ja köyhien välisen kui- lun kasvamista ja mainitsee Maailmanpankin sekä Kansain- välisen valuuttarahaston Yhdys- valtain tuella ajaman vapaan markkinatalouden roolin tässä kehityksessä. Hän katsoo, että maailmantalous on nyt entistä voimakkaampi ja kontrolloimat- tomampi kone. Vuosisadan päätyttyä kansallisvaltio on jou- tunut puolustuskannalle maail- mantaloutta vastaan. Kansanta- loudet ovat hänen mukaansa lä- hinnä ylikansallisen toiminnan esteitä. Koska rajoittamaton ja valvoton globaalinen markki- natalous ei hänen mielestään pysty ratkaisemaan maapallon ongelmia, tarvitaan valtio tai jo- kin yleistä etua edustava julki- sen auktoriteetin muoto vastus- tamaan markkinatalouden yhe- teiskunnallisia ja ympäristöllisiä haittavaikutuksia.

"Uuden vuosituhannen poli- tiikkaa tulee kasvun sijasta hal- litsemaan sosiaalinen tulojen ja varallisuuden jako", Hobsbawm kirjoittaa ja jatkaa, että tavalla tai toisella ihmiskunnan kohtalo on sidoksissa siihen, että julki- nen valta ottaa taas paikkansa.

Oikaisu

Tarja Tolonen arvioi YP:n numerossa 6/2002 Markku Vanttajan väitöskirjaa. Va- hingossa julkaisimme arviosta väärän ver- sion. Väärän version otsikossa ja myös itse tekstissä puhuttiin kuuden ällän ylioppilais- ta, vaikka Vanttajan väitöskirja käsittelee kaikkia laudaturylioppilaita. Pahoittelemme tapahtunutta.